

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi
Kandidatuppsats

**Militärens vett och etikett: Sambandet mellan etik, moral, och
välvillighet i det svenska försvaret**

**Military code of conduct: The relationship between ethics,
morality, and agreeableness in the Swedish Armed Forces**

Samantha Eriksson & Julia Wansland

Kandidatuppsats HT 23

Handledare: Martin Bäckström
Examinator: Ilkka Salo

Abstract

Research in military ethics has shown that military members demonstrate a more positive attitude towards unethical behavior in warzones, which can be attributed to their malevolent personality traits and moral foundations. This study investigated the relationship between military ethics, the personality trait agreeableness, and aspects of moral foundations. Utilizing the Big Five personality model, Moral Foundations Theory, and an assessment of unethical conduct in warzones, the hypothesis posited that the differences in military ethics could be explained by agreeableness and moral foundations. A matched group design was used in order to facilitate a comparative analysis between a Swedish sample of military members and a sample of Swedish civilians. Contrary to the hypothesis, the findings revealed that military personnel scored higher in ethics than their civilian counterparts, and that agreeableness was not a contributing factor. Furthermore, certain facets of moral standards could account for the differences in ethical conduct. The study sheds light on the nuanced relationship between military service and ethical behavior, challenges preconceptions and emphasizes the importance of empirical studies in understanding the multifaceted dimensions of military recruitment.

Keywords: military ethics, personality, agreeableness, morality

Sammanfattning

Forskning inom militär etik har påvisat att militär personal visar en mer positiv inställning gentemot oetiska attityder i krigszoner, vilket kan härledas till deras mörka personlighetsdrag och moraliska principer. Denna studie undersökte relationen mellan militär etik, personlighetsdraget välvillighet, och aspekter av moraliska principer. Genom att använda femfaktormodellen, moralfundamentsteorin och en analys av oetiska beteenden i krigszoner, föreslog hypotesen att skillnader i militär etik kunde förklaras av personlighetsfaktorn välvillighet och moraliskt intresseområde. En matchad gruppdesign användes för att jämföra en undersökningsgrupp yrkesmilitärer med en undersökningsgrupp civila svenskar. I motsats till hypotesen visade resultaten att yrkesmilitärerna skattade högre inom etik än deras civila motsvarigheter, och att välvillighet inte var en bidragande faktor. Dessutom kunde vissa aspekter av de moraliska fundamenten förklara skillnaderna i etisk attityd. Studien belyser det nyanserade förhållandet mellan militärtjänst och etiskt beteende, utmanar förutfattade meningar och understryker vikten av empiriska studier för att förstå de många aspekterna av militär rekrytering.

Nyckelord: militär etik, personlighet, välvillighet, moral

Tack!

Inledningsvis vill vi tacka alla som deltog i vår undersökning och som hjälpte till att distribuera den vidare till kollegor. Vi önskar också tacka vår handledare Martin Bäckström för stöd och vägledning under arbetets gång. Slutligen vill vi också rikta tack till familj och vänner för konstruktiv feedback och uppmuntrande ord.

Militärens vett och etikett: Sambandet mellan etik, moral, och välvillighet i det svenska försvaret

Sverige har haft nästan 200 år av obruten fred. Svensk säkerhetspolitik har undvikit att ingå i militära eller politiska förbindelser med andra nationer och externa hot har uppfattats som relativt låga (Hedlund, 2011). Men under de senaste åren har Sverige ställts inför ett påträngande behov av att stärka sin militära organisation, drivet av den förhöjda säkerhetsrisken som följer av krig och konflikter i det geografiska närområdet. För att stärka nationens beredskap krävs en intensifierad rekrytering av ny militär personal till det svenska försvaret (Försvarsmakten, 2020). Individer som anställs av staten i militärt syfte representerar Sveriges försvar och förväntas därmed agera med etisk medvetenhet. Modern krigföring ställer nya krav på lämpliga psykologiska egenskaper hos den militära personalen (Kaldor, 1999). En konsekvent och djupgående rekryteringsprocess är väsentlig för att de personer som anställs av staten ska agera i linje med Försvarsmaktens värdegrund, som utgör grundpelaren för hur yrkesmilitärer bör agera och fatta beslut (Försvarsmakten, 2020). Mot denna bakgrund blir forskning kring etiska attityder och beteenden hos yrkesmilitärer alltmer central.

Militärt rykte och etik

Utifrån ett historiskt perspektiv har etisk problematik inom militären ofta manifesterats i form av krigsbrott (Keller, 2006; Ryan, 2011). I situationer där låg moral kombinerats med extrema omständigheter har resultatet ibland blivit att civila har tagit skada, vilket resulterat i skandaler som påverkat det internationella ryktet för militärer. En av dessa skandaler uppmärksammades under Irak-kriget, där information och bilder från fängelset Abu Ghraib ledde till en stark reaktion från omvärlden. Bilderna visade att den amerikanska militären utsatt fångar för en rad omänskliga behandlingar, såsom tortyr, förnedring och brutala levnadsförhållanden (Keller, 2006). Skandalen väckte internationell indignation, bidrog till rekrytering av terrorgrupper och initierade en global debatt kring tortyr och mänskliga rättigheter. Efterföljande har forskare undersökt hur man bör tackla problemet kring krigsbrott. Martinelli-Fernandez (2006) menar att det inte är tillräckligt med regler som förbjuder krigsbrott, utan träning och utbildning i moralfilosofi och moralisk metodik måste också ingå för att utveckla militärpersonalens förståelse för reglernas natur. Baier och Svensson (2018) argumenterar även för att sociala normer spelar en betydande roll på grund av deras ontologiska dualism. Detta antyder att värderingar omvandlas till normer på ett sätt där kunskap och övertygelser om världen formar våra uppfattningar om vad som är önskvärt och icke-önskvärt.

Följaktligen initieras en utvärderingsprocess där normer etableras som ett medel för att uppnå önskvärda resultat. Att skapa och upprätthålla lämpliga sociala normer inom militären är alltså av stor vikt för att militärpersonal ska upprätthålla en god etik.

Andra studier som förstärker militärens dåliga rykte är de om sambandet mellan militärpersonal och förekomsten av våld i nära relation (Kwan et al., 2020). Enligt Heyman och Neidig (1999) förekommer det något mer hos militärer än hos personer utan militär erfarenhet. Denna skillnad diskuteras härröra bland annat från faktorer som kan kopplas till militäryrket, såsom höga nivåer av stress, trauma, hierarkiska strukturer och kontinuerlig exponering av våld. En studie gjord på veteransoldater i USA visar att 13.5 % av veteranerna blivit diagnostiserade med posttraumatisk stressyndrom (PTSD) efter deras hemkomst, som ett resultat av deras upplevelser inom militäryrket (Reisman, 2016). Andra studier visar att sannolikheten för PTSD är så hög som 25 % hos veteraner, i kontrast till de 6 % som utgör den civila andelen (Miller et al., 2022). De psykosociala påfrestningarna från PTSD kan skapa en försämrade emotionell intimitet i nära relationer, vilket i sin tur leder till högre sannolikhet för våld (Kar & O'leary, 2013). De höga siffrorna för PTSD och dess konsekvenser som orsakar våld utanför militären, är etiskt relevanta på sådant sätt att de påverkar individens välbefinnande och relationer på samhällsnivå såväl som på individnivå.

Det amerikanska Mental Health Advisory Team (MHAT) samlar kontinuerligt in data om amerikanska soldaters psykiska hälsoproblem under aktiv strid. I MHAT IV (2006) handlade undersökningen bland annat om soldaternas attityder till krigsetik. Denna studie vittnade om ett samband mellan soldaters oetiska beteende och nivå av ilska. Undersökningen MHAT V (2008), som också inkluderade frågor om attityder till krigsetik, visade också att soldater rapporterade en stor förbättring av den etikträning de fått genomgå. Samma mätinstrument har också använts för att mäta oetiska attityder och beteenden hos svenska soldater. I en studie undersöktes relationen mellan militär etik och mörka individuella skillnader före och efter en fredsbevarande insats i Mali (Lindén et al., 2019). Studiens resultat tyder på att moraliska och etiska överträdelser inom militären kan förutsägas av höga nivåer av elaka individuella skillnader, såsom exempelvis de mörka personlighetsdragen.

Personlighet

Flera forskare har under årtionden undersökt personlighet, och genom faktoranalyser lyckades Costa och McCrae (1992) definiera fem omfattande personlighetsdrag i en femfaktorsmodell. I den moderna psykologin har femfaktorsmodellen nu blivit en väletablerad

modell för att mäta människans personlighet (Kajonius & Dåderman, 2020). Modellen kategoriserar personlighet i de fem huvuddomänerna extraversion, neuroticism, samvetsgrannhet, välvillighet och öppenhet. Domänerna är uppdelade i 6 olika facetter som är kopplade till den specifika faktorn, vilket gör modellen omfattande i sitt utbud av egenskaper, totalt 30 fasetter. Modellen är ett självvärderingsformulär som har konstruerats med hjälp av kvantitativa verktyg baserade på statistisk och empirisk data med hög tillförlitlighetsgrad, vilket gör den till en gedigen vetenskaplig metod för att mäta individers personlighetsnivåer. Modellen har också visat sig vara användbar för att predicera olika typer av beteenden och attityder. Kajonius och Dåderman (2020) definierar personlighetsdomänerna enligt följande:

- Öppenhet karaktäriseras av kreativitet, nyfikenhet och vilja att utforska nya idéer.
- Samvetsgrannhet karaktäriseras av struktur, ansvar och självdisciplin.
- Extraversion beskrivs som utåtriktad, energisk, social, självsäker.
- Neuroticism kännetecknas av känslomässig stabilitet, ångest, depression, ilska.
- Välvillighet karaktäriseras av empati, samarbetsförmåga och omsorg.

Denna studie kommer endast att undersöka personlighetsdraget välvillighet. Individer med hög välvillighet är vanligtvis empatiska, förtroendefulla och accepterande (Kajonius & Dåderman, 2020). De tenderar att undvika konflikter och skapa god stämning för att vara andra människor till lags och inte uppmana till situationer som kan uppfattas som obekväma för andra. Personer med låg välvillighet kan vara mer konkurrenskraftiga och skeptiska, samt spenderar mindre tid på att tänka över andras välbefinnande. De är vanligtvis mer benägna att konfrontera andra individer, uttrycka oenighet och följa sina egna behov utan hänsyn till hur det kan påverka andra personer, de har ofta tydliga gränser och står fast i sina beslut (Roccas et al., 2002; Kajonius & Dåderman, 2020).

Personlighetens påverkan på yrkesmilitärers etiska beteenden och attityder är ett välstuderat område (Carnahan & McFarland, 2007; Jackson, Thoemmes, Jonkmann, Lüdtke, & Trautwein, 2012). En mörk personlighet inkluderar enligt Paulhus och Williams (2002) minst en av personlighetsdragen narcissism, machiavellianism och psykopati. Dessa tre personlighetsdrag sammanfattas av konceptet *den mörka triaden*, som kännetecknas av egenskaper såsom avsaknaden av empati, manipulativt beteende och bristande hänsyn till andra människor. Forskning inom området har funnit att de tre personlighetsdrag som innefattas av den mörka triaden är negativt korrelerade med personlighetsdraget välvillighet (Muris,

Merckelbach, Otgaar & Meijer, 2017). Individer som har höga nivåer av välvillighet tenderar alltså att ha låga nivåer av mörka personlighetsdrag.

År 2007 gjordes en replikationsstudie av Stanford Prison Experiment (SPE; Zimbardo et al., 1971), där studenter fick välja om de ville vara en del av en studie om livet i fängelse, eller en psykologisk studie (Carnahan & McFarland, 2007). Resultatet föreslår bland annat att människor med mörka personlighetsdrag tenderar att välja yrken i organisationer där det finns möjlighet att utöva våld, såsom exempelvis militäryrket (Carnahan & McFarland, 2007; Jonason et al., 2014). I linje med dessa resultat fann Jackson et al. (2012) i sin forskning på tyska soldaters personlighet och militära träning, att människor med låga nivåer av välvillighet, neuroticism och öppenhet är mer benägna att välja att arbeta i militären. Vidare fann de också att militär träning kan kopplas till ihållande personlighetsförändringar. Exempelvis hade yrkesmilitärerna lägre nivåer av välvillighet än kontrollgruppen, vilket höll i sig i fem år efter den militära träningen.

Moral. Moralfundamentsteorin är en socialpsykologisk teori som grundar sig i antagandet att det finns fem grundläggande moraliska principer i den mänskliga naturen som används för att ta beslut kring vad som är rätt och fel (Graham et al., 2011). Teorin utvecklades under tidigt 2000-tal och är ett sätt att förklara mänskliga moraliska uppfattningar. Den skiljer sig från tidigare teorier eftersom den illustrerar komplexiteten och diversiteten av konceptet moral och inkluderar flera olika moraliska fundament. De grundläggande principer som teorin bygger på utgör den mänskliga moralen och sträcker sig över alla kulturer och samhällen.

De fem grundläggande principer som omfattas av moralfundamentsteorin är; (1) Skada/Omsorg, (2) Rättvisa/Ömsesidighet, (3) Ingrupp/Lojalitet, (4) Auktoritet/Respekt, och (5) Renhet/Helighet (Graham et al., 2011). Skada/Omsorg bygger på omtänksamhet och välvillighet, samt ett intresse av att vårda och skydda människor i sin omgivning. Rättvisa/Ömsesidighet inbegriper en vilja att ha rättvist fördelade förmåner och resurser, i form av exempelvis kapital och rättigheter. Ingrupp/Lojalitet grundar sig i ett socialt behov av grupptillhörighet och likabehandling. Auktoritet/Respekt refererar till respekt för auktoritet och en vilja att underkasta sig hierarkiska regler och ledarskap. Renhet/Helighet inbegriper en drivkraft att undvika förbjudna och tabubelagda handlingar och beteende, såsom normativt oheligt eller orent agerande. Samtliga fem moraliska principer kommer att undersökas i relation till militär etik i denna uppsats.

Moraliska dilemman är en alltmer betydande och oundviklig del av att arbeta inom en militär organisation (de Graaf et al., 2016). Tjänstemän på alla olika nivåer upplever att moraliska dilemman är en kontinuerlig utmaning under sina uppdrag. Dessutom kan den snabba teknologiska utvecklingen inom exempelvis vapentechnik sätta mer press på militärernas moraliska beslutsfattande, eftersom konsekvenserna av ett felaktigt beslut kan bli mycket allvarliga. I en senare studie antyds även att partiska skillnader i moraliska värderingar bland amerikanska soldater kan påverka attityder och beslut om användningen av våld under krigföring (Bell, Gift, & Monten, 2022). Att identifiera skillnader i moraliska principer kan därför vara ett sätt att förklara potentiella skillnader i etiska attityder och beteenden hos yrkesmilitärer. Viss forskning har dessutom föreslagit att de fem moraliska dimensionerna som omfattas av moralfundamentsteorin kan grupperas i två övergripande kategorier; dels fokus på individuella moraliska problem (Skada/Omsorg, Rättvisa/Ömsesidighet) och dels fokus på kollektiva moraliska problem (Ingrupp/Lojalitet, Auktoritet/Respekt, Renhet/Helighet) (Graham & Haidt, 2010). Studier på militära veteraner antyder att dessa kontinuerligt får högre poäng i den senare kategorin, jämfört med den generella befolkningen (Ford et al., 2023). I den tidigare kategorin fick de liknande resultat som civilbefolkningen.

Syfte och frågeställning. Syftet med denna studie är att undersöka relationen mellan yrkesmilitärens personlighet och etiska attityder och beteenden, samt om detta påverkas av deras moral. Tidigare forskning inom området antyder att yrkesmilitärer tenderar att ha relativt låga nivåer av välvillighet, samt inta en mer positiv inställning gentemot oetiskt beteende i krigsoperationer. Det verkar även finnas skillnader i moraliska värderingar bland militärer som kan påverka deras handlingar och beteende. Denna studie är ett försök att utvidga forskningen genom att jämföra svenska yrkesmilitärer med en jämförelsegrupp civila svenskar. Studien strävar därmed efter att testa de tre hypoteserna att yrkesmilitärer är mindre etiska, att välvillighet skulle kunna förklara skillnaderna i etik, samt att moral skulle kunna förklara skillnader i etik.

Metod

Undersökningsdeltagare

Datansamlingen resulterade i totalt $N = 70$ deltagare, varav 35 stycken var yrkesverksamma inom militären. Deltagarna i det militära urvalet bestod av 80 % män och 20 % kvinnor som samtliga arbetar inom Försvarsmakten eller studerar på en militärhögskola. Av

det militära urvalet har 80 % varit verksamma inom Försvarsmakten i över tio år, 2.9 % har varit verksamma 6-10 år, samt resterande i 1-5 år. Deltagarna i jämförelsegruppen bestod av 35 personer som inte arbetar inom Försvarsmakten, varav 77.8 % var män och 22.2 % var kvinnor. Militärgruppen hade följande åldersfördelning: 8.6 % under 25 år, 14.3 % 25-35 år, 17.1 % 36-45 år, 14.3 % 46-55 år, och 45.7 % över 55 år. Jämförelsegruppen hade samma åldersfördelning som militärgruppen.

Material

För att studera personlighet, attityder och moral användes i denna undersökning tre validerade mätinstrument. Två olika enkäter konstruerades, varav en var avsedd för militärgruppen och en för jämförelsegruppen. Endast frågor om demografisk information skiljer de två enkäterna.

Demografisk information. Den demografiska informationen som insamlades för militärgruppen inkluderade ålder, kön, vilken organisation de arbetar inom, samt hur länge de varit aktiva inom Försvarsmakten. Den demografiska informationen som insamlades för kontrollgruppen var ålder och kön. För båda enkäterna var alla frågor obligatoriska, men möjlighet fanns att avstå från att uppge kön.

NBSI. För att mäta personlighet användes personlighetsskalan från NBSI utvecklad av Bäckström et al. (2014). Skalan innehåller 24 frågor avsedda för att mäta personlighetsdraget välvillighet (se Appendix). Frågorna är utformade som påståenden och respondenterna svarar på påståendena genom självskattning på en femgradig Likert-skala som sträcker sig från 1 = Stämmer inte alls till 5 = stämmer mycket väl. Cronbach's alpha för välvillighet var 0.83, som indikerar god reliabilitet.

Militär etik. För att mäta respondenternas attityder till etiska ställningstaganden användes frågor från den fjärde Mental Health Advisory Team's survey (MHAT-IV, Mental Health Advisory Team, 2006). MHAT-IV är ett mätverktyg som utformades för den amerikanska armén under Irakkriget 2005, i syfte att identifiera eventuella psykiska hälsoproblem och riskfaktorer hos militär personal som de kan uppleva i samband med sitt yrke och dess psykiska och fysiska utmaningar. Endast de fem första frågorna gällande soldaters attityder till krigsetik användes i denna undersökning (se Appendix). Respondenterna svarade på påståendena genom självskattning på en femgradig Likert-skala som sträckte sig från 1 = *Stämmer inte alls* till 5 = *Stämmer mycket väl*. I denna studie var Cronbach's alpha .68.

Moral Foundations Questionnaire (MFQ30). För att mäta moraliska värderingar användes Moral Foundations Questionnaire (MFQ30), utformad av Graham et al. (2011). Skalan var uppdelad i två delar; den första delen innehöll 16 påståenden kring vilken utsträckning övervägandena var relevanta i avgörande av rätt och fel, medan andra delen innehöll 16 påståenden som handlade om hur mycket respondenterna höll med om påståendet.. Respondenterna svarade genom en sexgradig Likert-skala som i första delen sträckte sig från 1 = *Inte alls relevant* till 6 = *Extremt relevant*, och i andra delen sträckte sig från 1 = *Håller absolut inte med* till 6 = *Håller fullständigt med*. Cronbach's alpha för Skada/Omsorg var .567, Rättvisa/Ömsesidighet var .655, Ingrupp/Lojalitet var .506, Auktoritet/Respekt var .557, och Renhet/Helighet var .433.

Design

För att undersöka forskningsfrågan analyserades poäng på personlighet, moral och attityder till etiska ställningstaganden. Etablerade mätinstrument kombinerades till ett frågeformulär (se Appendix) för att få en representativ överblick kring om grupperna skilde sig signifikant från varandra. Studien genomfördes genom en nätbaserad enkät, skapad genom plattformen Google Forms. Vidare användes en design med oberoende grupper för att kunna mäta och jämföra skillnaderna mellan grupperna (Pagano, 1994). Slutligen matchades också grupperna baserat på ålder och kön, för att minimera skillnaderna mellan grupperna och därmed undvika att dessa variabler påverkar studiens resultat. Att matcha grupperna kan minska variansen och därmed öka den interna validiteten, vilket därmed möjliggör en mer exakt bedömning av skillnaderna mellan grupperna (Shaughnessy et al., 2014).

Procedur

Information om studien och länk till internetenkät skickades ut via e-post till relevanta organisationer inom Försvarsmakten, såsom regementen och förband. Detta resulterade i att ett antal kontaktpersoner som var intresserade av studien distribuerade enkäten vidare till relevanta personer i respektive organisation.

För jämförelsegruppen publicerades enkäten på sociala medier och uppmuntrades att delas vidare. Jämförelsegruppen rekryterades efter militärgruppen för att kontrollera för en passande matchning. Enkäten inleddes med ett missivbrev, följt av frågor om demografisk information och därefter påståenden om personlighet, attityd till etiska ställningstaganden, och slutligen moral. Enkäten tog 5-10 minuter att genomföra.

Analys

De insamlade svaren exporterades till statistikprogrammet Jamovi (The jamovi project, 2023). Variabler reverserades enligt respektive mätskalors instruktioner, för att sedan summeras till skalornas tillhörande fasetter. Således summerades påståendena i MFQ30 till fem övergripande fasetter; Skada/Omsorg, Rättvisa/Ömsesidighet, Ingrupp/Lojalitet, Auktoritet/Respekt, Renhet/Helighet.

En analys av avvikande data visade att de inte förelåg en risk för påverkan av så kallade outliers (Cook's Distance $<.01$). För att testa för multikollinearitet, det vill säga om prediktorvariablerna är för starkt korrelerade, användes 'Variance Inflation Factor' (VIF). Värdena visade nära 1 för samtliga modeller, vilket visar att multikollinearitet inte hotade estimeringen av modellerna. Med hjälp av Q-Q plots testades linjäritet och residual normalfördelning, vilka indikerade att båda antagandena var uppfyllda.

Deskriptiv statistik beräknades för relevanta variabler för att få medelvärde (M) och standardavvikelse (SD). Korrelationsanalyser genomfördes för att beräkna Pearsons korrelation (r) och därmed hitta samvariationer mellan variablerna. Oberoende t-test utfördes för att studera skillnader i värden mellan militärgruppen och jämförelsegruppen. Cohen's d användes för att bedöma effektstorleken, där värden från 0.56 till 1.2 anses vara stora, 0.33 till 0.55 är medelstora, och 0 till 0.32 är små (Cohen, 2013).

Därefter utfördes hierarkiska multipla regressionsanalyser för att undersöka i vilken mån välvillighet och moral skulle kunna förklara skillnader i etik. I den första modellen lades den binära modellen in, vilken är ekvivalent till t-testet som också redovisas. För att kontrollera variablernas reliabilitet användes Cronbach's alpha. Värden som visar 0.7 eller högre anses indikera god reliabilitet (Navarro & Foxcroft, 2022). Variablerna välvillighet och moral uppvisade god reliabilitet, medan variabeln etik låg under gränsen för accepterad reliabilitet.

Etiska överväganden

Denna studie har utgått från de etiska riktlinjer som tillhandahålls av Vetenskapsrådet (2002). I enkätformuläret fick respondenterna information om studiens syfte, samt att deras medverkan var frivillig, anonym och kunde avbrytas när som helst. Respondenterna lämnade sitt samtycke till att medverka i studien genom att skicka in sitt svar. Inga känsliga uppgifter inhämtades och det fanns ingen risk att studien hade negativ effekt på respondenternas psykiska eller fysiska hälsa. All data hanterades konfidentiellt, anonymt och användes endast för att besvara aktuella forskningsfrågor.

Resultat

För att undersöka studiens första hypotes, studerades gruppskillnader i etik. Medelvärden, standardavvikelser, t-test och effektstorlekar redovisas i Tabell 1 och visar att det fanns en signifikant skillnad i medelvärdet för etik mellan de två grupperna, där medelvärdet för militärgruppen var högre än medelvärdet för jämförelsegruppen. Effektstorleken för denna skillnad var stor. Tabellen visar också att två moralvariabler skilde grupperna åt; Ingrupp/Lojalitet var högre och Renhet/Helighet var lägre i militärgruppen. Studiens andra hypotes undersökte om välvillighet kan förklara skillnaderna i etiska attityder och beteenden. Tabell 2 presenterar korrelationsanalyser mellan mätningarna. Studien fann en svag positiv korrelation mellan etik och välvillighet, alltså fick hypotesen stöd; välvilliga individer skattar högre på etik. Den tredje hypotesen undersökte om moral kan förklara skillnader i etiska attityder och beteenden. Tabell 2 visar att det fanns svaga positiva korrelationer mellan etik och moralfasetterna Skada/Omsorg och Rättvisa/Ömsesidighet, och en svag negativ korrelation med Renhet/Helighet. Som Tabell 1 visar fanns det avsevärda skillnader i Cohen's *d* mellan de olika fasetterna. Alltså fick också denna hypotes stöd, individer med större intresse för Skada/Omsorg och Rättvisa/Ömsesidighet skattar högre i etik, medan individer med större intresse för Renhet/Helighet skattar lägre i etik.

Tabell 1

Medelvärde, standardavvikelse, oberoende t-test, signifikansvärde och effektstorlek för skillnaderna mellan grupperna

Variabel	Militärgrupp		Jämförelsegrupp		<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Välvillighet	2.90	0.357	2.83	0.580	0.5378	0.592	0.145
Etik	4.57	0.454	3.90	0.650	4.9916	<.001	1.195
Skada/Omsorg	3.72	0.707	3.73	0.824	-0.0260	0.979	-0.013
Rättvisa/Ömsesidighet	4.00	0.816	3.77	0.778	1.2242	0.225	0.289
Ingrupp/Lojalitet	4.02	0.681	3.70	0.650	2.0339	0.046	0.481
Auktoritet/Respekt	3.71	0.918	3.59	0.619	0.6871	0.494	0.153
Renhet/Helighet	2.21	0.627	2.61	0.680	-2.5282	0.014	-0.612

Not. M = Medelvärde, SD = Standardavvikelse, t = t-värde, p = signifikansvärde, d = effektstorlek

Tabell 2*Korrelationsmatris över samtliga variabler*

	1	2	3	4	5	6	7
1. Vålvillighet	-						
2. Etik	.349**	-					
3. Skada/Omsorg	.464***	.250*	-				
4. Rättvisa/Ömsesidighet	.262*	.302*	.655***	-			
5. Ingrupp/Lojalitet	-.053	-.010	.203	.258*	-		
6. Auktoritet/Respekt	-.089	-.065	.205	.203	.653***	-	
7. Renhet/Helighet	-.017	-.288*	.335**	.267*	.328**	.259*	-

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Explorativt gjordes en hierarkisk multipel regressionsanalys för att undersöka om vålvillighet och moral skulle kunna förklara en del av skillnaderna i etik mellan grupperna. t-testerna visade att det fanns en stor skillnad mellan grupperna för etik. Tabell 1 visar även att det finns skillnader på några av moralvariablerna; Renhet/Helighet och Ingrupp/Lojalitet. Utgångsmodellen var skillnaden mellan grupperna, kodad som en dummyvariabel och som visar samma skillnad som t-testen i Tabell 1 (se Modell 1 i Tabell 3). Modell 2 adderar vålvillighet till Modell 1 (se Tabell 3). Korrelationsanalysen visar att vålvillighet relaterar till etik, men förändrar inte storleken på koefficienten för gruppskillnader. Skillnaden på regressionskoefficienten för gruppskillnaderna minskade med 0.027. Modell 3 adderade samtliga moralvariabler till Modell 1, skillnaden för regressionskoefficienten för gruppskillnaderna minskade med 0.0873. Denna skillnad var något större än för vålvillighet, vilket indikerar att moral skulle kunna vara en partiell förklaring till skillnaderna i etik.¹ Vi testade alla modellerna för grundantaganden och fann inga relevanta avvikelser.

¹ Vi kunde inte testa signifikansen av detta själva, men fick statistisk hjälp av handledare som kunde visa att den totala indirekta effekten för moral var signifikant ($p < 0.5$).

Tabell 3*Koefficienter för Modell 1, 2 och 3*

Prediktor	B	SE	p	β
<i>Utfallsvariabel: Etik</i>				
Modell 1				
Intercept	4.566	0.0947	<.001	
Gruppskillnader	-0.669	0.1339	<.001	-1.03
Modell 2				
Intercept	3.322	0.393	<.001	
Gruppskillnader	-0.642	0.126	<.001	-0.987
Välvillighet	0.430	0.132	0.002	0.317
Modell 3				
Intercept	4.2720	0.468	<.001	
Gruppskillnader	-0.5817	0.143	<.001	-0.8947
Skada/Omsorg	0.2130	0.111	0.061	0.2496
Rättvisa/Ömsesidighet	0.1409	0.106	0.190	0.1734
In-grupp/Lojalitet	-0.0865	0.132	0.515	-0.0906
Auktoritet/Respekt	-0.0564	0.106	0.598	-0.0676
Renhet/Helighet	-0.2283	0.112	0.045	-0.2384

Not. B = regressionskoefficient, SE = standardfel, p = signifikansvärde, β = standardiserad regressionskoefficient

Diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka skillnader mellan etiska attityder och beteenden mellan yrkesmilitärer och den generella svenska befolkningen, samt att analysera om dessa skillnader skulle kunna förklaras av personlighetsdraget välvillighet eller moraliskt intresseområde. Hypoteserna var att yrkesmilitärer är mindre etiska än civila, samt att detta skulle kunna förklaras av att militärerna är mindre välvilliga och skiljer sig i moraliska intressen. I följande avsnitt diskuteras resultatet i relation till tidigare forskning inom området. I försök att förklara resultaten presenteras även möjliga förklaringsmodeller till de observerade resultaten.

Oetiska attityder och beteenden hos yrkesmilitärer jämfört med civila svenskar

Samband mellan militäryrket och etiska överträdelser har tidigare påvisats (MHAT IV, 2006; Lindén et al., 2019; Keller, 2006). I motsats till hypotesen fann denna studie att yrkesmilitärer hade högre värden än civila svenskar på attityder till militär etik. En möjlig

förklaring till detta resultat kan vara att svenska yrkesmilitärer genomgår utbildning som omfattar militär etik, vilket har visat sig ge god effekt på förståelsen för etiska principer och förbättra etiskt beslutsfattande (MHAT V, 2008). Robinson (2007) ifrågasätter dock om etisk utbildning inom militären är tillräcklig för att generera soldater med adekvat etisk nivå. Om den militära organisationen värdesätter och belönar annat beteende, är det sannolikt att utbildningen inte utvecklar militärernas etiska attityder tillräckligt. Därför föreslår Robinson (2007) att etisk utbildning i kombination med etablerandet av normer som främjar gemensamma etiska värderingar är nödvändig för att undvika etiska problem inom militären. Detta stödjer tidigare forskning av Martinelli-Fernandez (2006) som menar att lämpliga sociala normer inom militären är av största vikt för att undvika oetiska beteenden och krigsbrott. Vidare menar Robinson (2007) att olika länder inför olika modeller för etisk träning och att det därför skulle vara fördelaktigt att olika nationer tar lärdom av varandras metoder.

Vidare kan sociala normer ha stor betydelse för en organisations arbete och rekrytering av ny personal (Baier och Svensson, 2018). En statlig organisation påverkas både av samhällets värderingar såväl som individens egna värderingar, vilket innebär att dess arbete kommer att anpassa sig därefter. I Sverige läggs det stor vikt vid att vara fredsbevarande och neutrala, vilket speglar sig i den svenska militärens riktlinjer. De militära riktlinjerna bygger på gemensamt överenskomna värdeprinciper som människors lika värde, rättvisa, jämlikhet och demokrati (Försvarsmakten, 2020). I enlighet med tidigare forskning (Martinelli-Fernandez, 2006; Baier och Svensson, 2018) kommer den gemensamma uppfattningen av den moraliska värdegrunden att spegla sig i sättet som organisationen arbetar. Således går det att argumentera för att militäriska organisationers arbete är ett direkt resultat av landets värderingar och normer. Det faktum att studiens resultat visade på hög etik inom den svenska militären kan således härledas till Sveriges starka etiska normer. Något som motsäger Baier och Svenssons (2018) normteori är dock att den civila jämförelsegruppen, som även den bestod av svenska invånare, skattade lägre på etikskalan. I enlighet med deras teori, borde även de civila ha skattat lika högt som militärerna, vilket innebär att det troligtvis finns en tredje komponent som påverkar resultatet.

Trots att militäryrket ibland verkar associeras med våldsamhet och bristande etik (Keller, 2006; Kwan et al., 2020), verkar det inte stämma in på svenska soldater. Men även i USA har det dåliga ryktet blivit ifrågasatt. Det finns några studier som menar (t.ex, Titunik, 2008) att den negativa uppfattningen om militärer är missvisande. Inom militären värderas kamratskap, disciplin och gott utförande av tjänsten. Detta antyder att det möjligen finns en

överdriven uppfattning om militärens oetiska beteenden som sträcker sig över Sveriges gränser. Det verkar finnas en komplexitet i militärens struktur och värderingar som inte enbart kan reduceras till det negativa rykte som ofta omgärdar den. Därför är det också en rimlig slutsats att personlighetsfaktorer troligen utgör en betydande del i rekryteringen av etiska yrkesmilitärer, i kombination med upprätthållandet av en sund och etisk kultur inom militära organisationer. En balans mellan individuella egenskaper och en positiv miljö som främjar god etik är alltså att föredra för att skapa och upprätthålla en hållbar etisk militär organisation.

Välvillighet hos yrkesmilitärer jämfört med civila svenskar

Studien fann ett svagt samband mellan etik och välvillighet. I viss mån verkar variablerna alltså höra samman, även om det är svårt att säga om välvillighet kan predicera god etik. I andra studier har dock ett starkare samband hittats. Jackson et al. (2012) påvisade att tyska soldater som har intresse av att engagera sig i militären generellt är mindre välvilliga, samt att deras nivå av välvillighet också sjönk under den militära träningen. I en annan studie framkom det att individer med högre nivåer av mörka personlighetsdrag såsom machiavellianism, psykopati och narcissism föredrar yrken där de får utöva våld, hantera vapen och handskas med strikta hierarkiska positioner (Jonason et al., 2014).

En potentiell förklaring till varför denna studiens resultat inte till fullo stödjer tidigare forskning om sambandet mellan militäryrket och låga nivåer av välvillighet kan dels bero på att olika mätinstrument använts i de olika studierna, och dels att studierna består av olika populationer. Den aktuella studien, till skillnad från en stor del av tidigare forskning på området, baserades på svenska yrkesmilitärer och militära system. I länder som lägger stor vikt vid militär dominans finns en större acceptans för soldater med lägre nivåer av välvillighet, där fokus istället ligger på militärens förmåga och beredskap inför strid (Department of Defence, 2014). Det finns en implicit idé om att militära organisationer i dessa länder inte nödvändigtvis ser välvillighet som en styrka och således rekryterar personal därefter. Som resultaten i aktuell studie visade, fann vi ett svagt samband mellan välvillighet och etik. Detta innebär således att det finns en möjlighet att den svenska rekryteringen skiljer sig åt gentemot andra länder, på sådant sätt att låg välvillighet inte verkar eftersträvas vid rekrytering.

Moraliska intressen hos yrkesmilitärer jämfört med civila svenskar

I linje med hypotesen hittades skillnader i moraliskt intresseområde som möjligen skulle kunna förklara skillnader i etisk attityd och beteende. Militärgruppen skattade moralfasetten Ingrupp/Lojalitet högre och Renhet/Helighet lägre än civila svenskar. Dessutom hittades ett

positivt samband mellan militär etik och Skada/Omsorg och Rättvisa/Ömsesidighet, samt ett negativt samband mellan militär etik och Renhet/Helighet. Detta indikerar att yrkesmilitärer skiljer sig avseende moraliskt intresseområde.

Yrkesmilitärer verkar vara särskilt intresserade av rättvisa och omsorg. Detta stödjer inte tidigare forskning inom området (Graham & Haidt, 2010; Ford et al., 2023), som visar att militär personal generellt skattar högre på moralfasetter som omfattar kollektiva moraliska problem (Ingrupp/Lojalitet, Auktoritet/Respekt, Renhet/Helighet), och lägre på moralfasetterna som omfattar individuella moraliska problem (Skada/Omsorg, Rättvisa/Ömsesidighet). Individer som värdesätter moralfasetten Rättvisa/Ömsesidighet känner ofta en moralisk skyldighet att se till att resurser, belöning och straff fördelas rättvist (Graham et al., 2011). Balans och rättvisa i sociala interaktioner är viktigt för dessa individer. Inom militären är gemenskap och social enighet en betydande faktor (de Graaf, 2016). Därför är det rimligt att rättvisa är viktigt för militärer, såväl inom gruppen som i svåra moraliska beslut på krigsfältet. Individer som värdesätter moralfasetten Skada/Omsorg har ofta en stark ovilja att skada andra (Graham et al., 2011). De värdesätter hjälpsamhet och visar omsorg gentemot andra. Att militär etik i vår studie hade ett samband med vissa specifika moralfasetter kan möjligen delvis tillskrivas kontextuella faktorer. Tidigare undersökningar, till skillnad från aktuell studie, har främst studerat amerikanska soldater. Denna studie undersökte svenska yrkesmilitärer. Sannolikt skiljer sig svenska yrkesmilitärer från amerikanska soldater. Det är också troligt att populationernas militära utbildning och arbetsmetodik varierar, vilket potentiellt skulle kunna leda till skillnader i vilka moraliska grunder man utgår från.

Studiens styrkor och svagheter

En betydande styrka i denna studie var att den innehöll data från militärer verksamma i flera av Försvarens största organisationer och förband. Personlighetspsykologisk forskning inom svensk militär är begränsad. Troligen beror detta delvis på att svenska militära organisationer gärna undviker att lämna ut känslig information om sina medlemmar. Forskare måste därmed själva inhämta datan som krävs genom exempelvis enkätundersökningar och experiment, vilket kräver mycket tid och planering. Av denna anledning är personlighetspsykologisk forskning inom militären av särskilt värde.

Användningen av ett matchat urval är en annan av studiens styrkor. Tidigare studier inom området har inte matchat undersökningsgrupperna, vilket kan ha lett till en sänkt precision och validitet. Dock finns flera faktorer som minskar studiens tillförlitlighet. Urvalet befinner

sig på den lägre delen av spektrumet i antal medverkande för denna typ av studie. Med ett större urval hade troligen de individuella skillnaderna balanserats ut ytterligare. Dessutom hade den externa validiteten gynnats av en jämn könsfördelning, men eftersom majoriteten av Sveriges yrkessoldater är män var detta svårt att uppnå. Undersökningsdeltagarna rekryterades via ett bekvämlighetsurval på grund av begränsningar av resurser. Studien hade gynnats av ett slumpmässigt urval av deltagare, då detta hade möjliggjort ett mer representativt resultat. Även social önskvärdhet kan ha påverkat studiens resultat. Som studien tidigare diskuterat, har svenskar en normhistorik av att vilja uppfattas som ödmjuka och välvilliga vilket kan ha bidragit till den höga skattningen av moral och etik. Det fanns även risk för normpåverkan ifrån militärgruppen, baserat på att de har ett rykte att upprätthålla för samhället och den egna organisationen. För att reducera risken för social önskvärdhet användes främst värdemässigt neutrala frågor och anonymitet. Vidare visade vissa av studiens instrument låg reliabilitet. Reliabiliteten för moral var relativt låg, vilket indikerar en låg konsistens inom mätningarna och kan ge grund för att ifrågasätta delar av studiens tillförlitlighet.

Framtida forskning

Denna studie var ett försök att utvidga forskningen inom militärpsykologi genom att mäta personlighet, etik och moral hos svenska yrkesmilitärer och jämföra detta med en jämförelsegrupp civila svenskar. Som nämnt ovan är tillgängligheten till yrkesmilitärer villiga att delta i enkätstudier är begränsad, vilket resulterade i ett relativt litet urval yrkesmilitärer. Framtida forskning bör fokusera på att, genom exempelvis marknadsföring och kampanjer, rekrytera fler militärer. Detta för att få ett mer reliabelt resultat.

Intresset i denna studie låg bland annat i att identifiera skillnader mellan yrkesmilitärer och civila svenskar. Framtida forskning kan också ta könsskillnader i beaktning. Detta kan bidra till en djupare förståelse för hur manliga och kvinnliga yrkesmilitärer potentiellt skiljer sig åt i etiska attityder och beteenden. En annan faktor för framtida forskning att undersöka är om det finns skillnader i etik baserat på hur länge man arbetat inom Försvarsmakten. Om etikträning inom militären påverkar yrkesmilitärernas etiska attityder, är det rimligt att de individer som arbetat där längre, och således troligen deltagit i fler etikutbildningar, skattar högre i etik än de individer som inte arbetat där lika länge.

Slutsatser

Studiens resultat visade att svenska yrkesmilitärer skattade högre på militär etik än vad den matchade jämförelsegruppen av civila svenskar gjorde. Dessa resultat har inte stöd i tidigare

forskning och därmed inte heller studiens hypotes. Vidare kan den etiska skillnaden mellan grupperna inte härledas till personlighetsdraget välvillighet, vilket också går emot tidigare forskning. Studiens resultat visar att vissa aspekter av moraliska fundament skulle kunna förklara skillnaderna i etiska attityder, eftersom yrkesmilitärer verkar vara intresserade av andra aspekter av moral. Även om ytterligare forskning krävs för att fullt ut förstå vilka variabler som har betydelse för att finna etisk militär personal, kan denna studie bidra med förståelse kring vad som kan härleda oetiska attityder och beteenden hos yrkesmilitärer. Resultatet hade således kunnat bidra till att framgångsrikt rekrytera lämplig personal till det svenska försvaret.

Referenser

- Baier, M., & Svensson, M. (2018). *Om normer*. Studentlitteratur AB
- Bassett, J. F., Van Tongeren, D. R., Green, J. D., Sonntag, M. E., & Kilpatrick, H. (2015). The interactive effects of mortality salience and political orientation on moral judgments. *British Journal of Social Psychology, 54*(2), 306–323.
- Bell, A. M., Gift, T., & Monten, J. (2022). The moral foundations of restraint: Partisanship, military training, and norms of civilian protection. *Journal of Peace Research, 59*(5), 694-709.
- Bäckström, M., Björklund, F., & Larsson, M. R. (2014). Criterion validity is maintained when items are evaluatively neutralized: Evidence from a full-scale Five-Factor Model inventory. *European Journal of Personality, 28*(6), 620–633. <https://doi.org/10.1002/per.1960>
- Carnahan, T., & McFarland, S. (2007). Revisiting the Stanford Prison Experiment: Could participant self-selection have led to the cruelty? *Personality and Social Psychology Bulletin, 33*(5), 603-614. doi: 10.1177/0146167206292689
- Cohen, J. (2013). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Academic press.
- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1992). The five-factor model of personality and its relevance to personality disorders. *Journal of personality disorders, 6*(4), 343-359. <https://doi.org/10.1521/pedi.1992.6.4.343>
- de Graaff, M. C., Schut, M., Verweij, D. E., Vermetten, E., & Giebels, E. (2016). Emotional reactions and moral judgment: The effects of morally challenging interactions in military operations. *Ethics & Behavior, 26*(1), 14–31.
- Department of Defense. (2014). *Quadrennial Defense Review - 2014*. Washington, D.C.: Department of Defense.
- Ford, C. G., Smigelsky, M. A., Yi, J. Y., Trimm, V. M., Wortmann, J. H., Meador, K. G., & Nieuwsma, J. A. (2023). Measuring morality: Analyzing the factor structure of the moral foundations questionnaire in veterans. *Journal of Clinical Psychology, 79*, 954–968. <https://doi.org/10.1002/jclp.23448>
- Försvarsmakten. (18 september 2020). *Försvarsmaktens värdegrund*. <https://www.forsvarsmakten.se/sv/om-forsvarsmakten/varderingar-och-vision/forsvarsmaktens-vardegrund/>

- Graham, J., & Haidt, J. (2010). Beyond beliefs: Religions bind individuals into moral communities. *Personality and Social Psychology Review*, *14*(1), 140–150. <https://doi.org/10.1177/1088868309353415>
- Graham, J., Nosek, B. A., Haidt, J., Iyer, R., Koleva, S., & Ditto, P. H. (2011). Mapping the moral domain. *Journal of personality and social psychology*, *101*(2), 366-385.
- Hedlund, E. (2011). What motivates Swedish soldiers to participate in peacekeeping missions: Research note. *Armed Forces & Society*, *37*(1), 180-190.
- Heyman, R. E., & Neidig, P. H. (1999). A comparison of spousal aggression prevalence rates in U.S. Army and civilian representative samples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *67*(2), 239–242. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.67.2.239>
- Jackson, J. J., Thoemmes, F., Jonkmann, K., Lüdtke, O., & Trautwein, U. (2012). Military training and personality trait development: Does the military make the man, or does the man make the military? *Psychological Science*, *23*(3), 270-277. doi: 10.1177/0956797611423545
- Jonason, P. K., Wee, S., Li, N. P., & Jackson, C. (2014). Occupational niches and the Dark Triad traits. *Personality and Individual Differences*, *69*, 119-123. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.05.024>
- Kajonius, P., & Dåderman, A. M. (2020). *Vem är du?: Den moderna forskningen om Big Five*. Fri Tanke.
- Kaldor, M. (1999). *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. Blackwell publishing, Great Britain.
- Kar, Heidi & O'Leary, K. Daniel. (2013). Patterns of Psychological Aggression, Dominance, and Jealousy within Marriage. *Journal of Family Violence*, *28*, 109-119. 10.1007/s10896-012-9492-7.
- Keller A. S. (2006). Torture in Abu Ghraib. *Perspectives in biology and medicine*, *49*(4), 553–569. <https://doi.org/10.1353/pbm.2006.0059>
- Kwan, J., Sparrow, K., Facer-Irwin, E., Thandi, G., Fear, N. T., & MacManus, D. (2020). Prevalence of intimate partner violence perpetration among military populations: A systematic review and meta-analysis. *Aggression and violent behavior*, *53*, 101419. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2020.101419>
- Lindén, M., Björklund, F., Bäckström, M., Messervey, D., & Whetham, D. (2019). A latent core of dark traits explains individual differences in peacekeepers' unethical attitudes

- and conduct. *Military Psychology*, 31(6), 499–509.
<https://doi.org/10.1080/08995605.2019.1671095>
- Martinelli-Fernandez, S. (2006). Educating honorable warriors. *Journal of Military Ethics*, 5(1), 55-66.
- Mental Health Advisory Team (MHAT-IV). (2006). *Operation Iraqi Freedom 05-07 final report*.
- Mental Health Advisory Team (MHAT-V). (2008). *Operation Iraqi Freedom 06 – 08*.
- Miller, L. J., Rowlands, S., Esposito, L., Altemus, M., & Strauss, J. L. (2022). The Veterans Health Administration Reproductive Mental Health Consultation Program: an Innovation to Improve Access to Specialty Care. *Journal of general internal medicine*, 37(Suppl 3), 833–836. <https://doi.org/10.1007/s11606-022-07583-5>
- Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H., & Meijer, E. (2017). The malevolent side of human nature: A meta-analysis and critical review of the literature on the dark triad (narcissism, Machiavellianism, and psychopathy). *Perspectives on Psychological Science*, 12, 183-204. doi: 10.1177/17456916166666070
- Navarro, D. J., & Foxcroft, D.R. (2022). *learning statistics with jamovi: a tutorial for psychology students and other beginners*. (Version 0.75). <https://doi:10.24384/hgc3-7p15>
- Pagano, R. P. (1994) *Understanding statistics in the behavioral sciences*. St Paul: West.
- Paulhus, D. L., & Williams, D. N. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36, 556-563. doi: 10.1016/S0092-6566(02)00505-6
- Reisman, M. (2016). PTSD treatment for veterans: What’s working, what’s new, and what’s next. *Pharmacy and Therapeutics*, 41(10), 623-634.
- Robinson, P. (2007). Ethics training and development in the military. *Parameters*, 37(1), 23-36. doi:10.55540/0031-1723.2344
- Roccas, S., Sagiv, L., Schwartz, S. H., & Knafo, A. (2002). The Big Five Personality Factors and Personal Values. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(6), 789-801. <https://doi.org/10.1177/0146167202289008>
- Ryan, C. (2011). Democratic Duty and the Moral Dilemmas of Soldiers. *Ethics*, 122(1), 10-15. <https://doi.org/10.1086/662532>

- Shaugnessy, John J., Zechmeister, Eugene B. & Zechmeister, Jeanne S. (2014). *Research methods in psychology* (10 ed.). Boston: McGraw-Hill Comp.
- The jamovi project (2023). *jamovi* (Version 2.3). <https://www.jamovi.org>
- Titunik, R. F. (2008). The myth of the macho military. *Polity*, 40(2), 137-163.
- Zimbardo, P. G., Haney, C., Banks, W. C., & Jaffe, D. (1971). *The Stanford prison experiment*.
Zimbardo, Incorporated.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Appendix

Enkätformulär

ENDAST MILITÄRGRUPP - *BAKGRUNDSFRÅGOR*

Inom vilken organisation arbetar du?

Hur många år har du varit verksam inom Försvarsmakten?

- Under 1 år
- 1 – 5 år
- 6 – 10 år
- Mer än 10 år

AVSNITT 1 – *BAKGRUNDSFRÅGOR*

Kön

- Man
- Kvinna
- Vill ej uppge

Ålder

- Under 25 år
- 25 – 35 år
- 36 – 45 år
- 46 – 55 år
- Över 55 år

AVSNITT 2 - *PERSONLIGHET*

I detta avsnitt används följande svarsalternativ:

- 1 = Stämmer inte alls
- 2 = Stämmer inte så väl
- 3 = Stämmer ibland
- 4 = Stämmer ganska väl
- 5 = Stämmer mycket väl

Har inget behov av att vara den "barmhärtiga samariten". (*Definition: Någon som hjälper behövande*)

Har inget behov av att vara den som ständigt är medlidsam och förlåtande

Mina intressen ligger på annat håll än hjälparbete

Oavsett kostnaden för mig har jag stort behov av att hjälpa

Sätter andras bekymmer före mina egna

Strävar efter att hjälpa andra även om det skulle kosta mycket för mig själv

Ibland går det jag gör emot andras önskingar

Låter inte andras syn på moral komma i vägen för mina strävanden

Mina handlingar går sällan emot andras önsksningar
Mitt viktigaste fokus är att alla mina handlingar är goda
Överväger hela tiden vad som är bäst för andra i en situation
Skulle inte låta mina egna strävanden hindras av andras moraliska regler
Är villig att ta en konflikt även om den ibland går ut över samarbetet
För fram min åsikt även om det innebär att samarbete försvåras
Försöker att underlätta samarbete genom att inte kritisera andra
I en grupp låter jag gärna andras vilja gå före min egen
Låter aldrig dumma kommentarer från någon i min grupp stå oemotsagda
Undviker i det längsta att föra fram klagomål under lagarbete
Fördömer fel om jag tycker någon förtjänar det
Gör allt som står till buds för att andra ska trivas
Har inget behov av att hela tiden vara trevlig
Kan vara mycket hård i mina omdömen om jag tycker någon förtjänar det
Min kritik till andra kan ibland uppfattas som lite kylig
Säger inte sånt som kan såra

AVSNITT 3 - *STÄLLNINGSTAGANDEN*

I detta avsnitt kommer du få frågor om din attityd till några påståenden.

Med *icke-kombattanter* menar vi personer som inte deltar i strid, till exempel civila.
Med *upprorsmän* eller *insurgerter* menar vi upprorsmakare i en konflikt eller ett krig.

I det här avsnittet används följande svarsalternativ

- 1 = Stämmer inte alls
- 2 = Stämmer inte så väl
- 3 = Stämmer ibland
- 4 = Stämmer ganska väl
- 5 = Stämmer mycket väl

Alla icke-kombattanter bör behandlas med värdighet och respekt.
Alla icke-kombattanter bör behandlas som upprorsmän (insurgerter)
Tortyr bör tillåtas om den räddar livet på en svensk soldat.
Tortyr borde vara tillåtet för att samla in viktig information om upprorsmän (insurgerter).
Jag skulle riskera min egen säkerhet för att hjälpa en icke-kombattant som är i fara

AVSNITT 4 - *MORAL*

Moral del 1

I vilken utsträckning är följande överväganden relevanta för ditt tänkande när du avgör om något är rätt eller fel? Var god bedöm varje påstående med hjälp av denna skala:

- 1 = inte alls relevant (Detta övervägande har inget alls att göra med mina bedömningar av rätt och fel)
- 2 = inte särskilt relevant

3 = något relevant
4 = ganska relevant
5 = mycket relevant
6 = extremt relevant (Detta är en av de viktigaste faktorerna när jag bedömer rätt och fel)

Huruvida någon led emotionellt
Huruvida några människor behandlades annorlunda än andra
Huruvida någons handling uppvisade kärlek för hans eller hennes land
Huruvida någon visade brist på respekt för auktoritet
Huruvida någon bröt mot regler för renhet och anständighet
Huruvida någon var bra på matematik
Huruvida någon tog hand om någon som var svag eller sårbar
Huruvida någon agerade orättvist
Huruvida någon gjorde något för att svika sin grupp
Huruvida någon rättade sig efter samhällets traditioner
Huruvida någon gjorde något äckligt
Huruvida någon var grym
Huruvida någon förnekades sina rättigheter
Huruvida någon uppvisade en brist på lojalitet
Huruvida en handling orsakade kaos eller oordning
Huruvida någon handlade på ett sätt som gud skulle godkänna

Moral del 2

Var god läs följande påståenden och markera hur mycket du håller med dem. Var god bedöm varje påstående med hjälp av denna skala:

1 = håller absolut inte med
2 = håller till stor del inte med
3 = håller till viss del inte med
4 = håller till viss del med
5 = håller till stor del med
6 = håller fullständigt med

Medlidande med dem som lider är den mest avgörande dygden
När de styrande politikerna skapar lagar bör den främsta principen vara att försäkra sig om att alla behandlas rättvist
Jag är stolt över mitt lands historia
Respekt för auktoritet är något som alla barn behöver lära sig
Människor bör inte göra saker som är äckliga, även om ingen kommer till skada
Det är bättre att göra något gott än att göra något ont
En av de värsta saker en person skulle kunna göra är att göra illa ett försvarslöst djur
Rättvisa är det viktigaste kravet på ett samhälle
Människor bör vara lojala mot sina familjemedlemmar även när dessa har gjort något fel
Män och kvinnor har olika roller att spela i samhället
Jag skulle kalla någons handlingar fel baserat på att de är onaturliga
Det kan aldrig vara rätt att döda en människa

Jag anser att det är moraliskt fel att rika barn ärver mycket pengar medan fattiga barn inte ärver något alls

Det är viktigare att vara en lagspelare än att uttrycka sig själv

Om jag var en soldat och inte höll med om min överordnades order så skulle jag lyda ändå eftersom det är min plikt

Kyskhet är en viktig och värdefull dygd